

Література

1. АТП – Адміністративно-територіальний поділ. – К, 1973.
2. Бабій І. Прізвищеві назви на -ськ(ий) у волинян 14-15 ст. / Ірина Бабій // Вісник львівського Університету. – Серія філол. – 2004. – Вип. 34. – Ч. II. – С. 209–213.
3. Гнатюк Р. М. Структурний рельєф південного Розточчя : Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук : 11.00.04. – геоморфологія і палеогеографія. – Л., 2002. – 230 с.
4. Гнатюк Р. М. Структурний рельєф південного Розточчя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. географ. наук : спец. 11.00.04. – Л., 2002. – С. 4–5.
5. Етимологічний словник української мови. – Т. I-IV. – К., 1982–1989.
6. Редько Ю. К. Взаємозв'язок між українськими прізвищами і топонімічними назвами / Ю. К. Редько // Питання слов'янського мовознавства. – Л., 1958. – Кн. 5. – С. 227–239.
7. Редько Ю. К. Географія основних типів українських прізвищ / Ю. К. Редько // Питання ономастики : матеріали II Республіканської наради з питань ономастики. – К. : Наук. думка, 1965. – С. 77–84.
8. Словник української мови. – Т. I-XI. – К., 1970–1980.
9. Худаш М. Л. До питання класифікації українських прізвищевих назв XIV-XVIII ст. / М. Л. Худаш // З історії української лексикології. – К. : Наук. думка, 1980. – С. 96–160.
10. Buraczynski Jan. Roztocze: budowa – rzeźba – krajobraz. – Lublin, 1997. – 189 s.

О.А. Марочкина Названия обозначений места проживания и названия населенных пунктов или местностей в основах фамилий Расточья

В статье анализируются фамилии Расточья, в основах которых отражены названия обозначений места проживания или способа появления личности в населенном пункте и названия населенных пунктов или местностей.

Ключевые слова: фамилии, ойконим, оним.

O. O. Marochkina Names on Marking the Place of Residence and Names of Locality or Places in Stems of Roztochchya Surnames.

Nominations of the place of residence or the way of person's appearance and nominations of the names of settlements in the basis of Roztochia surnames

The article deals with Roztochia surnames in the basis of which nominations of the place of residence or the way of person's appearance and nominations of the names of settlements are reflected.

Key words: surnames, ойконим, оним.

Надійшла до редакції 21.05.09

Прийнято до друку 04.11.09

УДК 811.161.7

Л. Л. Славова

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЄВОЇ СКЛАДОВОЇ КОНЦЕПТУ ПОЛІТИК В АМЕРИКАНСЬКОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ДИСКУРСІ

У статті проаналізовано засоби вербалізації поняттєвого складника концепту ПОЛІТИК в американському та українському дискурсі. Дається визначення поняттєвому складнику концепту.

Ключові слова: концепт, вербальна репрезентація концепту, політичний дискурс.

Антропоцентрична спрямованість лінгвістичних досліджень ставить у центр уваги мовну особистість в усіх її комунікативних та когнітивних проявах. Актуальними темами когнітивних досліджень є співвідношення концепту та мовного значення, характер, можливості і межі вербальної репрезентації концептів у мовній семантиці, природа мовного значення, його функціонування у мові та мовленні [1; 2 та ін.]. **Актуальність** нашого дослідження зумовлена спрямованістю сучасних лінгвокогнітивних досліджень на визначення структури концепту, характеристиці їхніх складників. **Мета** дослідження полягає у визначенні шляхів вербалізації поняттєвої складової концепту ПОЛІТИК/POLITICIAN у сучасному американському та українському політичному дискурсі. Причому, концепт розуміємо як інформаційну структуру, що відображає знання та досвід людини [4].

Поняттєвою ж його складовою є сукупність знань та уявлень, які присутні у свідомості носія мови певної лінгвокультури про певний суб'єкт/об'єкт або явище, що знаходить своє відображення в лексикографічних джерелах. Для визначення поняттєвої складової концепту ПОЛІТИК нами проведено аналіз семантики ключового слова імені концепту (*політик/politician*).

Семи, які формують значення, відображають частину знань про денотат. Сема є мінімальним компонентом значення, є мінімальним компонентом тієї смислової структури, яка відображає об'єкт у свідомості індивіда [4, 7].

Структуру значення будь-якої лексеми можна представити за допомогою сем, найбільш влучним засобом виділення яких вважається компонентний аналіз. Для проведення аналізу концепту ПОЛІТИК в сучасній українській мові береться значення ЛСВ₁ (лексико-семантичний варіант) лексеми *політик*, адже воно є стилістично нейтральним, адекватно відображає логіко-предметний зміст концепту, інакше кажучи, його ядерну частину. Усі інші ЛСВ є похідними, пор.: *ПОЛІТИК* 1. Той, хто займається питаннями політики; політичний діяч. // ірон. Той, хто цікавиться питаннями політики, любить говорити про політику. 2. перен., розм. Особа, яка вміє тонко влаштовувати складну справу. 3. розм. У дореволюційній Росії – політичний в'язень [8].

Архисема лексичного значення *політик* – це політика.

Політика – загальний напрямок, характер діяльності держави, певного класу або політичної партії [5, 849].

Диференційною семою виступає лексема *держава*:

Держава – апарат політичної влади в суспільстві; влада, керівництво [5, 215].

Наступними диференційними семами є *влада* та *право*:

Влада – право керувати державою [5, 151].

Право – обумовлена певними обставинами підстава, здатність, можливість робити, чинити що-небудь, користуватися чим-небудь [5, 917].

У зв'язку з тим, що одна з диференційних сем (*держава*) має абстрактне значення, ми уточнюємо дефініцію *політик*:

Політик – це той, хто займається питаннями діяльності держави.

Політик – це той, хто займається питаннями управління апаратом політичної влади.

Проаналізуємо англійську лексему *politician* на основі словникових дефініцій:

A politician is someone whose job is politics, especially one who is a member of parliament or who is involved in some way in governing a country [7].

Politician – person taking part in politics or very interested in politics (Hornby 1984, p.484).

Архісемою значення лексичної одиниці *politician* є *politics*: **Politics** refers to the actions or activities which people use to achieve power in a country, society or organization or which ensure that power is used in a particular way [7].

Диференційними семами є *country*, *power*, *control*.

Country is one of the political and economic units of the world which has its own government, people, language, and culture [7].

The **country** means the people who live in a particular country [7].

Power. If someone has **power**, they have **control** over other people or other events or activities [7].

Power – right, control, authority [6, 490].

Control of a country or an organization is the power to make all the important decisions about the way it is run [7].

На основі виділених диференційних сем можемо визначити лексему *politician* наступним чином:

A **politician** is someone whose job is to achieve power in a country, to have control over people, and who is a member of parliament or who is involved in some way in governing a country.

Набір ознак, виявлених за результатами компонентного аналізу, дає прототипове уявлення про *політика/politician*.

Спільність та відмінність диференційних сем значень лексичних одиниць *політик/politician* можна представити у таблиці:

Диференційна сема	Політик	Politician
Право	+	-
Влада	+	+
Країна	-	+
Держава	+	-
Контроль	-	+

Таким чином, можемо говорити про ізоморфність архисем для лексичних одиниць *політик* та *politician* - *політика* та *politics* відповідно. Але слід зазначити відмінність у наборі диференційних сем, в українській мові виділено такі диференційні семи, як *державна*, *влада*, *право*, а в англійській мові - *country*, *power*, *control*.

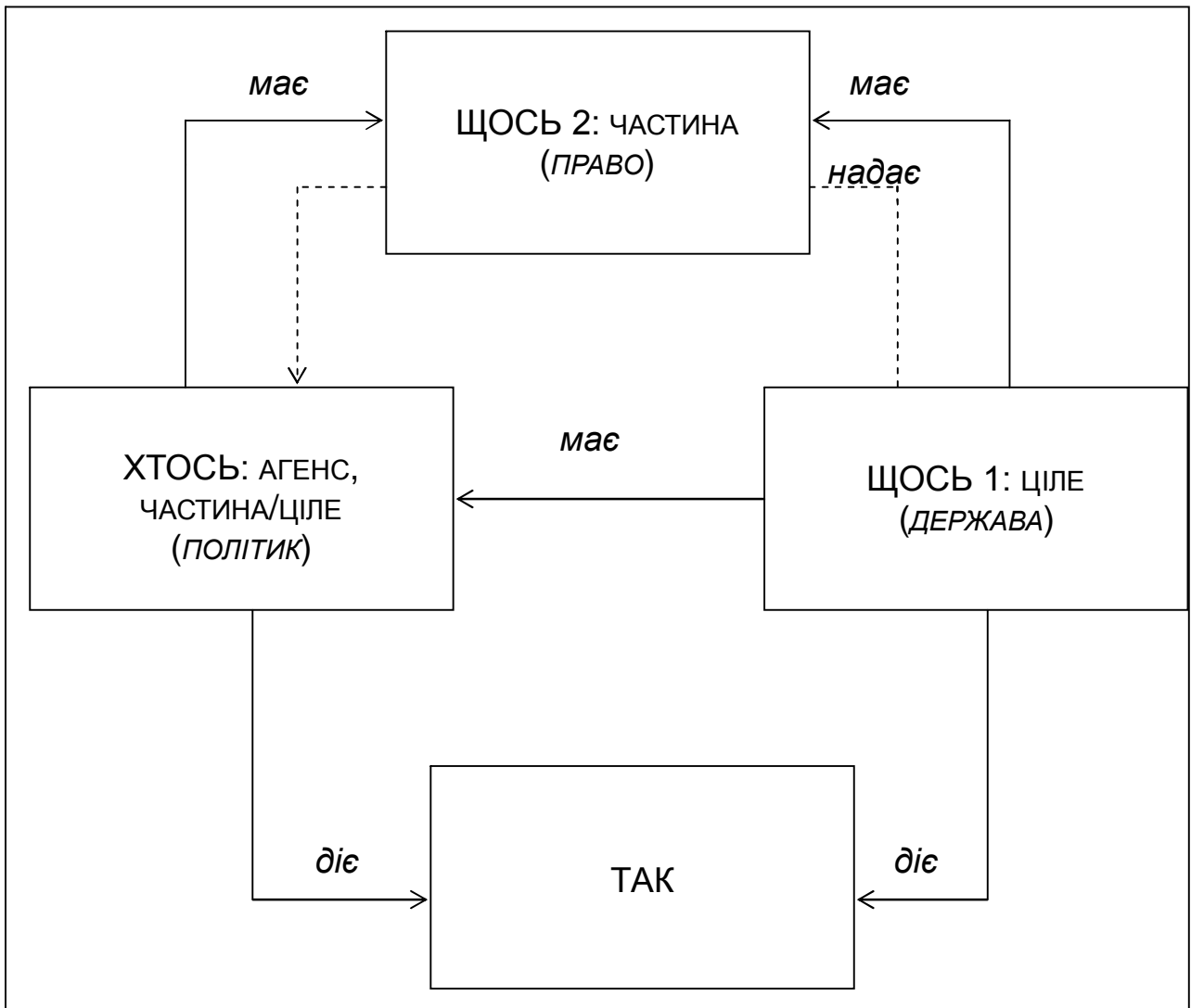
Отже, проведений компонентний аналіз дозволив нам визначити значення ключових слів назв концепту ПОЛІТИК/POLITICIAN, які існують в уявленні носіїв української та американської лінгвокультур.

Зазначені відмінності знаходять своє відображення у способах репрезентації концепту. Ю. Панкрац зазначає, що концепт – це завжди знання структуровані у фрейм [4, 13]. Користуючись методикою, запропонованою С.А. Жаботинською [3], фреймову репрезентацію концепту ПОЛІТИК можна представити у вигляді таких слотів: [ХТОСЬ: агенс (політик) діє ТАК має ЩОСЬ 2: частина (право)]

[ЩОСЬ1: ціле (державна) має ХТОСЬ: частина (політик) діє ТАК має ЩОСЬ 2: частина (право)]

[ЩОСЬ 1 (державна) надає ХТОСЬ (політик) ЩОСЬ 2 (право)].

Фреймова презентація концепту ПОЛІТИК виглядає так:

Фреймова структура концепту ПОЛІТИК

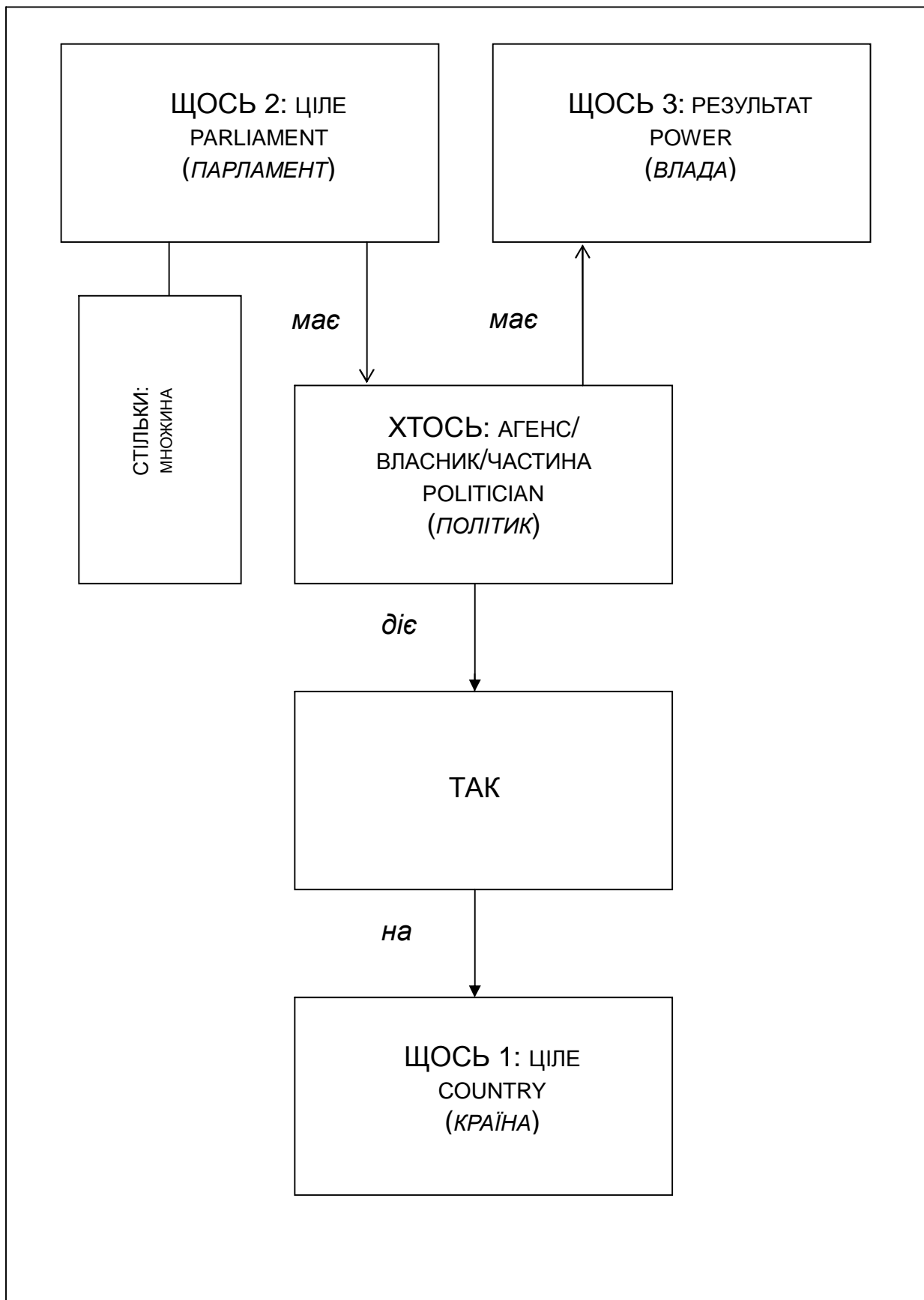
Фреймова репрезентація концепту POLITICIAN містить такі слоти:

[ХТОСЬ: агенс/власник/частина (політик) діє ТАК: спосіб на ЩОСЬ 1: ціле (країна)
має ЩОСЬ 3: результат (влада)]

Вузол ЩОСЬ1 зазнає кількісного уточнення.

[СТІЛЬКИ ЩОСЬ 1: ціле (парламент) має ХТОСЬ: агенс/власник/частина (політик)
має ЩОСЬ 3 (владу)].

Фреймову репрезентацію концепту ПОЛІТИК (на основі лексикографічних джерел)
представляємо наступним чином:

Фреймова репрезентація концепту POLITICIAN

Порівняльну характеристику слотів концепту ПОЛІТИК/POLITICIAN вважаємо за доцільне представити у вигляді таблиці для унаочнення ізоморфних та аломорфних слотів, що репрезентують структуру зазначеного концепту:

Слоти	ПОЛІТИК	POLITICIAN
ХТОСЬ (політик)	+	+
ЩОСЬ (держава)	+	-
ЩОСЬ (влада)	-	+
ЩОСЬ (право)	+	=
ЩОСЬ (парламент)	-	+
ЩОСЬ (країна)	-	+
ТАК	+	+
СТІЛЬКИ	-	+

Таким чином, покомпонентний аналіз дозволив виділити певні складники концепту, що уможливило визначення понятійного компоненту у його структурі. Слід відмітити розбіжності, які існують в уявленнях та знаннях представників української та американської лінгвокультур. Перспектива нашого дослідження вбачається в порівняльному аналізі втілення концепту ПОЛІТИК/POLITICIAN у сучасній американській та українській публіцистиці.

Література

1. Бойко М. А. Средства формирования положительного имиджа страны и конструирование коллективной идентичности / Бойко М. А. // Язык, коммуникация и социальная среда. – Вып. 3. – Воронеж : ВГУ, 2004. – С. 82–91.
2. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С. Г. Воркачев // Филологические науки – 2001. – № 1. – С. 64–72.
3. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ : типы фреймов / С. А. Жаботинская // Вісник Черкаського університету. Серія Філол. науки. Вип. 11. – Черкаси, 1999. – С.12–25.
4. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов / Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. – М. : МГУ, 1996. – 245 с.

Лексикографічні джерела

5. Великий Тлумачний Словник Сучасної Української Мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004 – 1440 с.
6. Хорнби А. С. Учебный словарь современного английского языка. – М. : Просвещение, 1984. – XII, 769 с.
7. Collins Cobuild English Language Dictionary. – L. : HarperCollinsPublishers, 1993. – 1703p.
8. <http://www.slovnyk.net/?swrd=ПОЛІТИК>.

Славова Л.Л. Вербалізація понятійної складової концепта ПОЛІТИК в американському та українському дискурсі.

В статті проаналізовані способи вербалізації понятійної складової концепта ПОЛІТИК в американському та українському дискурсі. Дается определение понятійної складової аналізуваного концепта.

Ключевые слова: концепт, вербальна репрезентація концепта, політичний дискурс.

Slavova L.L. Means of the Notion Component Verbalisation of the Concept POLITICIAN in American and Ukrainian Discourse.

The article analyses the means of the notion component verbalisation of the concept POLITICIAN in American and Ukrainian discourse. The notion component of the concept considered is defined.

Key words: concept, verbal representation of the concept, the political discourse.

Надійшла до редакції 08.10.09

Прийнято до друку 04.11.09

УДК 811.161.2:81'373.7

Солмаз Сулейманова

**КАТЕГОРИЯ ПОСЕССИВНОСТИ
В АСПЕКТЕ КОНТРАСТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ
(на материале тюркских и славянских языков)**

Статья посвящена исследованию категории посессивности в славянских, балканских и других языках. На основе анализа лингвистической литературы (академических грамматик и вузовских учебных пособий) представлены основные способы выражения категории посессивности. Автор указывает на средства разных уровней языка для построения посессивных конструкций: лексико-грамматические, словообразовательные, морфологические, синтаксические.

Ключевые слова: категории посессивности, грамматический строй тюркских и славянских языков, контрастивная лингвистика.

Одна из важнейших категорий грамматического строя различных языков мира – категория посессивности – продолжает оставаться объектом исследований. Исследователей привлекают разные аспекты изучения данной категории: это и синхронная, и диахроническая типология посессивности, контрастивная посессивность, содержательный аспект данной категории, план ее выражения и т.п.

В настоящей статье мы будем понимать посессивность как «одну из универсальных понятийных категорий языка, основное значение которой – определение названия объекта через его отношение к некоторому лицу или предмету [1, 388].

Данная категория относится к числу несоответствий в перечне языковых категорий в сравниваемых нами тюркских и славянских языках.

В современных славянских (как академических, так и вузовских) грамматиках категория принадлежности как самостоятельная и субстантивная не представлена при имени существительном, что указывает на ее синтаксический способ образования. Это тем более относится к болгарскому языку, в котором отсутствует категория падежа. Однако вместе с тем данная категория обнаруживает себя в аналитических и синтаксических конструкциях, а также в формах полных и кратких формах прилагательных и возвратно-притяжательных местоимениях.

Проблему посессивности в болгарском языкознании исследовали Т. Бояджиев, Д. Димов [2], Ив. Дуриданов, П. Пашов, Й. Пенчев [3], Р. Русинов [4] и др. Академическая славянская балканистика основательно изучает данную проблему. Свидетельством этому труды Сектора структурной типологии славянских и балканских языков Института славяноведения и балканистики Академии наук России, семинары, совещания и опубликованные сборники тезисов [5], докладов [6].